

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-02-11

Närvarande: F.d. justitieråden Martin Borgeke och Mari Andersson samt justitierådet Petter Asp

Åtgärder mot fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet på transportområdet

Enligt en lagrådsremiss den 27 januari 2022 har regeringen (Infrastrukturdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i körkortslagen (1998:488),
2. lag om ändring i lagen (1998:493) om trafikskolor,
3. lag om ändring i lagen (2007:1157) om yrkesförarkompetens,
4. lag om ändring i lagen (2009:121) om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar,
5. lag om ändring i yrkestrafiklagen (2012:210),

6. lag om ändring i taxitrafiklagen (2012:211).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunnige Max Uhmeier.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i körkortslagen

9 kap. 2 b §

Den subsidiaritetsregel som finns i tredje stycket är så formulerad att det inte ska dömas till ansvar enligt andra stycket "om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller bidragsbrottslagen".

Ordalydelsen indikerar att redan det förhållandet att gärningen faller under brottsbalken eller bidragsbrottslagen hindrar tillämpning av paragrafen. Högsta domstolen har emellertid – i rättsfallet "Polishunden" NJA 2017 s. 491 (se p. 8–10, jfr även NJA 2016 s. 129) – gett uttryck för att inte heller subsidiaritetsregler formulerade på detta sätt kan anses innebära att det är uteslutet att tillämpa straffbestämmelsen på en gärning som utgör brott enligt de i subsidiaritetsregeln upptagna lagarna. Båda straffbestämmelserna är i en sådan situation i och för sig tillämpliga. Och om åklagaren åtalar med stöd av den bestämmelse som är subsidiär har domstolen att pröva åtalet enligt den bestämmelsen.

Också subsidiaritetsregler som är formulerade som i lagrådsremissen anger med andra ord närmast vilken regel som ska användas i första hand. Även om nyss nämnda praxis ger stöd för en tillämpning som framstår som rationell, så innebär det sagda att bestämmelser av det slag som finns i den nu föreslagna paragrafen har en innebörd som inte ligger i linje med deras ordalydelse. Detta bör rimligen undvikas. Bestämmelsen bör följaktligen formuleras på ett sätt som bättre ger uttryck för dess innebörd. I det sagda ligger

också att det finns skäl att se över texten i den s.k. Gröna boken (se s. 63).

Motsvarande synpunkt gör sig gällande också i förhållande till 9 § i förslaget till lag om ändring i lagen om trafikskolor och 11 kap. 3 § i förslaget till lag om ändring i lagen om yrkesförarkompetens samt avseende 8 § i förslaget till lag om ändring i lagen om utbildning till förare av mopeder, snöskotrar och terränghjulingar.

Vad som nu har sagts kan också föranleda delvis andra skrivningar i författningskommentarerna i lagrådsremissen. Exempelvis talas om att något (jfr s. 28) "undantas från [en viss bestämmelses] tillämpningsområde", vilket framstår som ett mindre väl träffande uttryckssätt.

10 kap. 1 §

Lagrådet noterar här dels att det av lagrådsremissen inte framgår hur reglerna om avstängning är tänkta att utformas, dels att ett avstängningsbeslut – åtminstone om regelverket utformas på visst sätt – skulle kunna utgöra en rättsverkan av brott varvid de begränsningar som följer av reglerna om normgivningsmakten i regeringsformen (jfr 8 kap. 3 §) aktualiseras. Lagrådet förutsätter att regeringsformens regler beaktas vid utformningen av regelverket.

Motsvarande synpunkt gör sig gällande också i förhållande till 4 kap. 5 § i förslaget till lag om ändring i lagen om yrkesförarkompetens.

Särskilt om ne bis in idem-frågan

Vid bedömningen av om det skulle kunna stå i strid med förbudet mot dubbla förfaranden avseende samma gärning (jfr bl.a. artikel 4 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen) att dels besluta om avstängning, dels påföra en straffrättslig påföljd måste flera olika

frågor besvaras, bl.a. om det är fråga om lagföring eller bestraffning när någon stängs av från ett prov, om avstängningen och det straffrättsliga ingripandet avser samma gärning samt om det kan anses vara fråga om flera förfaranden i den mening som avses i den relevanta ne bis-regleringen.

I alla dessa delar är det med utgångspunkt i remissen svårt för Lagrådet att göra någon bedömning i sak eftersom det av remissen inte framgår hur det är tänkt att systemet ska vara utformat, låt vara att man kan få något slags bild av detta genom att se på det förslag som lämnades i den rapport som ligger till grund för lagrådsremissen (jfr förslaget till lag om ändring i lagen om yrkesförarkompetens i bilaga 1, s. 37, till lagrådsremissen). Till detta ska läggas att det inom kort förväntas en dom från Högsta domstolen som avser en snarlik situation, nämligen avstängning och lagföring efter fusk vid högskoleprovet (jfr Hovrättens över Skåne och Blekinge beslut den 4 mars 2021 i mål nr B 2058-20).

Lagrådet förutsätter att frågan övervägs närmare i den fortsatta beredningen av förslagen samt att man därvid – mot bakgrund av bl.a. Högsta domstolens förväntade avgörande – tar ställning till huruvida regleringen är förenlig med ne bis-reglerna och inte utan närmare analys överlämnar den frågan till rättstillämpningen.

Övriga lagförslag

Med reservation för sådant som aktualiseras till följd av vad Lagrådet har yttrat i det föregående lämnar Lagrådet förslagen utan erinran.